

דף ראשון

בין הדף היומי ופרשת השבוע

פנים וחזן במתן תורה

חיבור וקשר אל קודש הקודשים וממנו החוצה, בלוויית הכהן והדם המזבח בפנים ובחוץ.

למדנו השבוע בדף היומי במשנה במסכת יומא דף סח: "בא לו כהן גדול לקרות אם רצה לקרות בבגדי בוץ קורא ואם לאו קורא באצטלית לבן משלו. חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל וקורא אחרי מות ואך בעשור וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן...". מתואר במשנה באופן נפלא איך לקראת תום עבודת היום, ממש בשיא, יוצא הכהן הגדול מההיכל ובמעמד מרובה משתתפים מובילים אליו ספר תורה והוא קורא מתוכו את פרשת עבודת יום הכיפורים ואת הפרשייה המתאימה מתוך פרשת המועדות. ומוסיפה המשנה שבשלב זה של עבודת היום לבוש הכהן הגדול בבגדי לבן, אך בידו הבחירה אם ללבוש את הבגדים הלבנים שבהם עבד בקודש הקודשים או בגדים לבנים משלו, שהוא מביא מביתו.

מעמד זה של הוצאת ספר התורה אף הוא מקודש הקודשים (היה מונח בארון בבית ראשון) החוצה אל העם מסמל בצורה ברורה את תהליך ההתקשרות של יום הכיפורים. חיבור שאינו מבוטא רק בזריקת הדם, אלא גם ואולי בעיקר באמצעות התורה הנצחית, המהווה את המובן המהותי ביותר של הקשר שבין הקב"ה והעולם. אותה תורה מהווה את דבר ה' בעולם ומגלה לנו את רצונו, ואת האופי שבו העולם הנברא, הגשמי, אמור להתנהל, יוצאת מקודש הקודשים אל עולם החול שמחוץ לבית המקדש ונושאת אליו את בשורת דבר ה'. לכן ניתנת באופן חריג מאוד בחירה לכהן, להביא בגד מביתו או לי לרמז שדווקא בעת הזו של קריאת התורה קיימת חשיבות לומר שתנועת התורה אינה חד כיוונית ואינה פועלת בין כתלי הבית בלבד. קיום התורה וההתנהגות על פיה קיימים גם בתנועה מהבית כלפי חוץ.

לאחר קריאת הכהן לעם פונה הוא לעם ואומר: "יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן". ומסביר להם שבספר התורה טמונים עוד רבדים ומשמעויות רבים, ושהם כולם מוזמנים לקחת בעצמם את התורה, ללמוד אותה, לגלות את רצון ה' בעולם. רעיון החיבור בין העם הזה ובין רצון ה', הכתוב בתורה, בא לידי ביטוי בברייתא הנלמדת אף היא השבוע ומובאת במסכת יומא דף ע. בה כתוב: "ת"ר... ואח"כ כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים...". לומר לך שיש עניין שספר התורה, יהיה בבית, ושכל ענייני הבית יהיו על פי התורה ומחוברים אליה. אך מלמדת אותנו הגמרא, בשיאו של יום הכיפורים קיימת גם תנועה נוספת של התורה מן הבית כלפי חוץ.

חברו להם יחד, לאותו מועד, מתן תורה ויום הכיפורים, אות וסמל לסגולה הטבועה בהם של היכולת ליצור התקרבות ההדדית בינינו לבין קוננו.

גם מלך ישראל נצטווה על אותה תנועה של פנים וחזן ביחס לתורה. שכן למדנו בפרשת שופטים: "והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר...". ומסבירה הגמרא בסנהדרין כא: "... וכדתניא 'כתב לו את משנה' - כותב לשמו שתי תורות אחת שהיא יוצאה ונכנסת עמו ואחת שמונחת לו בבית גזניו.

יהודים, בני מלכים. כאותו מלך מצוים אף הם, כאמור לעיל, על תורה בבית גזניו של כל אחד ואחד, אך גם ביציאתם ובכניסתם, שתהא עמם לעולם.

יהי רצון שנזכה גם אנו לקבלת התורה היום ובכל יום כמאמר רש"י על הפסוק "ביום הזה באו מדבר סיני" מדוע ביום הזה ולא ביום ההוא? – אלא שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנו. ובזכות זה, שנשאף ונתמיד נזכה בעז"ה להתגלות ה' עלינו ולהתקרבות הדדית בינינו לבין קוננו. אכ"ר.

בשבת זו בה אנו קוראים על "מתן התורה" שכל המצות לרבות מצוות יום הכיפורים, כלולים בה. במאמר זה ננסה לעמוד על קשר פנימי מהותי ועמוק בין יום הכיפורים לבין מתן תורה, כפי שעולה מדפי הגמרא שלמדנו השבוע.

אומרת המשנה, המסיימת את מסכת תענית "אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיה"כ שבהן בנות ירושלים יוצאות..."

על משנה זו אומרת הגמרא במסכת תענית דף ל: שיה"כ הוא יום טוב משום שהוא גם יום סליחה ומחילה וגם ניתנו בו לוחות אחרונות. שני עניינים/מאורעות אלו יש בהם כל אחד בפני עצמו כדי ליצור שמחה המצדיקה קיומו של י"ט.

האם מדובר בקשר מקרי שלאותו תאריך היסטורי נזווגו שני מאורעות אלו: 'הסליחה' – 'סלחת' כדבריך ו'מתן תורה'?

ברור, כמובן, שלא. אין מדובר כאן רק בקשר היסטורי, אלא גם בחיבור משמעותי ועמוק שבא לידי ביטוי, כפי שנראה להלן, גם בעבודת היום.

בתורה מצוים אנו על זריקת הדם על המזבח ובחלק מקרבנות החטאת (העלם דבר של ציבור וכו') אנו מוצאים גם ציווי של הזאת הדם על הפרוכת בנוסף למזבח.

מה משמעותה של זריקה/הזאה זו של הדם?

מטרת הקרבנות, כפי שרמזו בשורש מילת הקרבן היא להתקרב לה'. לאחר שנוצר ריחוק בשל חטא יש צורך ליצור שוב קירבה לה'. טרם הקרבת הקרבן, מצווה בעל הקרבן לסמוך ידיו על ראש קרבנו. מדוע? - כאשר האדם סומך ידיו על קורבנו, הוא יוצר קשר בינו לקורבן: הקורבן הזה הוא ממני! הוא המאמץ שאני עושה כדי להתקרב לה'!

הדם הוא הנפש, תמציתו של הקורבן, נפשו של הקורבן, מובא אל המזבח, ומבטא את רצונו של המקריב לתת את כל כולו כדי להתקרב לה'. לפי זה זריקת/הזאת הדם על המזבח והפרוכת יוצרים חיבור מהאדם למקור הקדושה. למזבח המהווה 'שולחן גבוה' ולפרוכת המחברת למקום השכינה. כך או כך כיוון החיבור בכל השנה הוא מהאדם עצמו או שלוחו (הכהן) לכיוון מקור הקדושה.

שונות ומיוחדות החטאות הפנימיות של יום הכיפורים, בהן הדם מבטא תנועה לא רק של המתחטא (עם ישראל) כלפי מקור הקדושה (קודש הקודשים) אלא גם ממקור הקדושה כלפי העם. באמצעות הכהן הגדול, שלוחו של כל העם, הנכנס עם הדם לקודש הקודשים ויוצא עמו ומזה ממנו על הפרוכת ועל המזבח. תנועה זו כיוונית.

באופן זה מבטא יום הכיפורים רעיון הנוגע למשמעות העמוקה של עיצומו של יום, הבא לגשר בין הקב"ה ובין עמו. בעוד שבדרך כלל העבודה מבטאת את הרצון וההתקרבות שלנו כלפיו, ביום הכיפורים קיימת תנועה הדדית בה הקב"ה מתגלה לעמו גם מצידו בקודש הקודשים, אחת בשנה. מכוחה של התגלות והתקרבות ייחודית זו, יוצא הכהן מקודש הקודשים וממשיך את עבודת היום עם אותו הדם שנכנס עמו.

נוסיף לכך פעולה נוספת שעומדת במרכז עבודת יום הכיפורים והיא הקטורת. הקטורת, אף היא, תפקידה ליצור חיבור וקשר (אותיות ש"ן וט"ת מתחלפות, קטר=קשר). כך אחד-עשר סממני הקטורת מסמלים את מגוון האנשים בתוך עם ישראל, ואם אחד מהסימנים חסר – אפילו אם זו החלבנה, המסמלת את הפושעים שבעם – הקטורת פסולה. גם עבודה זו הנעשית כל השנה על מזבח הקטורת, מקבלת נופך נוסף של